

**DREPTUL CA ȘTIINȚĂ INTERDISCIPLINARĂ
JUSTIȚIA ȘI LITERATURA (III)
TEMA PROCESULUI ÎN JUSTIȚIE ȘI LITERATURĂ: FRANZ KAFKA**

Ioana Sasu-Bolba*

Abstract

The present paper proposes to discuss the efficiency of legal norms, but not from the viewpoint of those who create them, but of those for whom they are made and supposed to act upon. This can be done either by interviewing people who had to do with the law, or approaching domains in which this aspect was analyzed. One of them undoubtedly is literature. From many literary examples of how legal norms act upon people, we chose Franz Kafka's well-known novel "The Trial". The plot suggests that both laws and the way they are applied does not create the natural state of wellbeing and justice, but, on the contrary, confusion, misunderstanding and eventually fear.

The "efficiency" of laws consists, in the case we have chosen, in the main character being sentenced to death without being guilty or, even worse, without having the slightest idea why he was brought to justice. For him being in a trial will be, like for the author himself, a great paradox.

The conclusion of the novel is nevertheless exaggerated, but still we cannot avoid thinking how many of those being tried (not always being charged with murder, theft, rape, etc.) actually understand what is going on or what was the efficiency of legal norms in their particular case!

Key-Words: interdisciplinary science, justice, efficiency, legal norms, law, literature, paradox.

1.1. Justiție și literatură

Oricând este vorba despre păreri există imediat și luări de poziție pro sau contra. Tot așa se întâmplă și în cazul de față când, conform temei, este abordată *eficiența normelor juridice*. Subiectul este amplu și generos, admițând și aspectele "contra" pe care le menționam înainte.

Spuneam într-o lucrare anterioară că există o mișcare internațională, interdisciplinară numită "Justiție și literatură" (Law and Literature) care se ocupă cu legătura dintre literatură și justiție, din toate punctele de vedere. În lucrarea de față, ne propunem să ne ocupăm de părerea lui Franz Kafka despre justiție, așa cum apare ea în celebrul său roman *Procesul*.

---

* Ph. D., Assistant Professor at "Dimitrie Cantemir" Christian University, Faculty of Law Cluj-Napoca.

1.2. Procesul lui Kafka

Procesul (1925) [Der Prozess] lui Franz Kafka, dincolo de absurdul situațiilor și dificultatea lecturii, prezintă o lume din care *lipsește* certitudinea. Tema este pe scurt următoarea: Fără să fi făcut nimic rău, într-o zi Josef K. Este arestat. Este trimis fără nicio explicație să caute tribunalul unde i se va lua interogatoriul. "Aspectul acestei clădiri era deplorabil, fiind sărăcăcios și mizerabil."¹ K. aflase că sunt trei tipuri de achitări posibile legate de procesul său: achitarea reală, achitarea aparentă și trăgănarea la nesfârșit. I s-a explicat în ce constă fiecare tip de achitare. Niciuna din aceste achitări nu-l scuteau pe K. de proces, era o trăgănare *la nesfârșit*. Acest proces s-a dovedit a fi nesfârșit. El are doar început, iar sfârșitul său este moartea propriu-zisă a acuzatului. După un lung șir de acțiuni absurde, obstacole fără capăt – labirintul – și chiar dacă pe oricine l-am considera inferior și înșelat, un lucru este cert (singura certitudine existentă la Kafka): întreaga Lumină a legii rămâne un mister.

Finalul romanului înfățișează o scenă oarecum previzibilă, dacă se ține seama de elementele absurde din cuprinsul cărții, care converg spre o pedeapsă în aceeași linie. Ceea ce șochează este *suma detaliilor* care o compun și care nu oferă deznodământului cheia potrivită epicului. Ceea ce este surprinzător este că arestul lui K. a fost în dimineața când a împlinit 30 de ani, iar omorârea lui are loc în seara când împlinește 31 de ani. Romanul lui Kafka rămâne aproape de viața cotidiană și de verosimil, dar ceea ce se întâmplă rămâne până la sfârșit... inexplicabil.²

1.3 Lege și Justiție la Franz Kafka

Romanul ne prezintă constant un sistem juridic care este și confuz și illogic. Autorul *pune sub semnul întrebării* legătura dintre *justiție* – formă fundamentală a puterii de stat prin soluționarea de către instanțele de judecată și alte organe de jurisdicție a pricinilor civile, penale și de altă natură, date de lege în competența lor - și *lege* – act normativ care emană de la *organul suprem al puterii de stat* și care cuprinde norme generale de conduită, obligatorii și impersonale, susceptibile de a fi aduse la îndeplinire prin forța de constrângere a statului - (în roman, deseori apare ca *Legea (the Law)*).

Teoretic, termenul de justiție este sinonim cu cel de dreptate, iar legile ar trebui să fie drepte. Dacă o lege este nedreaptă, se presupune că se poate acționa pentru schimbarea ei apelând la principiile mai înalte ale justiției. (ex. Mișcarea pentru drepturi civile – *Civil Rights Movement* – Separatismul rasial și discriminarea au fost nedrepte; de aceea s-a apelat la un principiu mai înalt al justiției – egalitatea rasială – pentru eliminarea acelor practici).

Aici intervine însă părerea lui Kafka despre *Lege*. După el, *Legea* nu are nimic de a face cu Omul și nici nu este făcută să-i dea dreptate.

---

¹ *Apud* Wikipedia, the Free Encyclopedia.

² *Idem*.

2.1 Kafka despre Lege

Pentru el Legea (*The Law*) este un ideal atât de abstract, încât nu poate avea nimic de a face cu viața obișnuită a ființei umane.

Ceea ce transformă romanul lui Kafka într-o *alegorie* (o acțiune în care personajele și evenimentele simbolizează idei și concepte) este că romanul prezintă *lupta individului cu Legea* – o lege nespecificată – fără să plaseze totul într-un context concret ex. politic, economic, etc. Este:

Legea în general.

Tribunalul, fără de care legea nu ar putea fi aplicată, este tocmai întruchiparea birocratică a acestei legi. În acest fel legea pare inumană și nedreaptă tocmai fiindcă este expresia abstractă a justiției. La rândul său, tribunalul este la fel de inuman și nedrept.

Romanul lui Kafka descrie corupția în tribunal prin birourile sale sordide și judecători puternici.

2.2 Paradoxurile Legii la Franz Kafka

Construcția romanului se bazează pe o serie de paradoxuri care demonstrează imposibilitatea conviețuirii dintre justiție și Lege și conduc, inevitabil, la distrugerea celui ce ar trebui să “se bucure” de sprijinul Legii – omul de rând.

Primul paradox este că Legea se presupune a fi expresia justiției care transcende litigiile umane individuale, dar este de fapt nedreaptă *deoarece* este atât de abstractă, *deoarece* nu ia în considerare ligiul individual.

Al doilea paradox al Legii este că ea consituie un ideal abstract, dar are nevoie de tribunal, un sistem uman, concret, populat de ființe umane pentru a exista. De aici corupția.

Al treilea paradox este că, deși Legea este abstractă și deasupra oricărei afaceri omenești, ea saturează (include) toate afacerile umane. Nu poți scăpa de Lege. Oricum încearcă eroul lui Kafka să evite Legea, să se elibereze de tribunal, el se regăsește tot mai adâncit în această țesătură.

Soarta eroului lui Kafka atestă că noi suntem mereu în fața Legii. Dacă am crede că putem exista în afara sau fără sau dincolo de Lege, am fi persoanele cele mai amăgite de pe planetă. Dar este Legea eficientă?

Indiferent care ar fi poziția celor care citesc acest roman, el, romanul, merită atenție mai ales din partea celor meniți să facă și să apere legea și individul.